

อัตราดอกเบี้ยของลูกหนี้ แสดงถึงจำนวนครั้งถ้วนเฉลี่ยของลูกหนี้ที่จะเปลี่ยนเป็นเงินสดในระหว่างงวดบัญชี ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงคุณภาพของลูกหนี้ ถ้าการหมุนของลูกหนี้ช้าลง แสดงว่าคุณภาพของลูกหนี้ลดลงมีจำนวนเงินในบัญชีลูกหนี้มากขึ้น เนื่องจากการเก็บเงินไม่ได้

การนำจำนวน 365 วัน หาคด้วยอัตราดอกเบี้ยของลูกหนี้จะได้ระยะเวลาในการเรียกเก็บหนี้ ซึ่งสามารถนำไปเปรียบเทียบกับระยะเวลาในการให้สินเชื่อ (Credit terms) เช่น ระยะเวลาในการให้สินเชื่อ 30 วัน แต่ระยะเวลาในการเรียกเก็บหนี้เป็น 60 วัน แสดงว่าประสิทธิภาพในการเก็บหนี้ไม่ดี

$$\begin{aligned}
 \text{อัตราดอกเบี้ยของลูกหนี้} &= \frac{\text{ขายสุทธิ}}{\text{ลูกหนี้ถัวเฉลี่ย}} \\
 &= \frac{\text{ขายสุทธิ}}{\frac{1}{2} (\text{ลูกหนี้คงเหลือต้นงวด} + \text{ลูกหนี้คงเหลือปลายงวด})} \\
 &= \frac{1,178,784}{\frac{1}{2} (132,479 + 161,456)} \\
 &= 8.02 \text{ ครั้งต่อปี}
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 \text{ระยะเวลาในการเรียกเก็บหนี้ถัวเฉลี่ย} &= \frac{365 \text{ วัน}}{\text{อัตราดอกเบี้ยของลูกหนี้}} \\
 &= \frac{365}{8.02} \\
 &= 45.51 \\
 &\approx 46 \text{ วัน}
 \end{aligned}$$

ในทางทฤษฎีการคำนวณอัตราการหมุนของลูกหนี้ควรใช้ยอดขายเชื่อสุทธิ (Net credit sales) แต่ในทางปฏิบัติผู้วิเคราะห์ภายนอกหรือเจ้าหนี้ไม่สามารถหายยอดขายเชื่อสุทธิได้ จึงใช้ยอดขายสุทธิ (Net Sale)

จากการวิเคราะห์ลูกหนี้ของบริษัทสุขสดใส จะเห็นได้ว่าอัตราการหมุนของลูกหนี้เท่ากับ 7.88 ครั้งต่อปี หรือใช้เวลาในการเก็บหนี้ 46 วัน ถ้าระยะเวลาในการให้สินเชื่อ 30 วัน แสดงว่าบริษัทใช้เวลาในการเก็บหนี้นาน บ่งบอกถึงความไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจำเป็นต้องปรับปรุงวิธีหรือนโยบายการเก็บหนี้หรือนโยบายในการให้สินเชื่อซึ่งให้สินเชื่อแก่ลูกค้าที่ฐานะการเงินไม่ดีมากเกินไป จึงทำให้เรียกเก็บเงินได้ยากหรือนานขึ้น

อัตราการหมุนของลูกหนี้หรือระยะเวลาในการเก็บหนี้ เป็นอัตราส่วนโดยประมาณ ภายใต้เงื่อนไขของการขายสินค้าอย่างสม่ำเสมอ และจำนวนเงินลูกหนี้มีปริมาณใกล้เคียงกันตลอดปี แต่ถ้าการขายสินค้าอยู่ภายใต้เงื่อนไขของเวลาหรือฤดูกาล ที่ทำให้การขายสินค้าไม่สม่ำเสมอ การคำนวณหาอัตราการหมุนของลูกหนี้ หรือระยะเวลาในการเก็บหนี้ควรใช้เวลาช่วงสั้น ๆ เช่น เป็นเดือนหรือเป็นรายไตรมาส ก็จะทำให้การคำนวณใกล้เคียงกับข้อเท็จจริงมากขึ้น

ตารางอายุหนี้ (aging schedule)

ในการวิเคราะห์ระยะเวลาในการเก็บหนี้ สามารถวิเคราะห์ให้ละเอียดยิ่งขึ้นได้ ถ้าผู้วิเคราะห์สามารถทราบข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนเงินและเวลาที่ได้ขายสินค้าหรือบริการเป็นเงินเชื่อ

จากบริษัทสุขสดใส ที่คำนวณระยะเวลาในการเก็บหนี้ได้เฉลี่ย 46 วัน ระยะเวลาในการให้สินเชื่อ 30 วัน จำนวนลูกหนี้ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2539 เท่ากับ 161,456 บาท แยกรายละเอียดของลูกหนี้ได้ดังนี้ :-

หน่วย : พันบาท

ลูกหนี้	วันที่ขาย	จำนวนเงิน
ก	12 ต.ค.	37,140
ข	10 พ.ย.	34,197
ค	6 ธ.ค.	37,244
ง	20 ธ.ค.	<u>52,875</u>
		<u>161,456</u>

ระยะเวลา นับจากวันขาย	จำนวนเงิน	อัตราร้อยละ	วันพ้นกำหนด
1 - 30	90,119	56	ยังไม่พ้นกำหนด
31 - 60	34,197	21	1 - 30 วัน
61 - 90	37,140	23	31-60 ล้อ

ลูกหนี้ร้อยละ 56 เป็นหนี้ที่ยังไม่พ้นกำหนด ลูกหนี้จำนวนร้อยละ 44 เป็นหนี้ที่พ้นกำหนดชำระเกินกว่า 30 วัน บริษัทจำเป็นต้องหาสาเหตุว่าเกิดขึ้นจากอะไร

2.2 อัตราการหมุนของสินค้า (Inventory Turnover)

สินค้าเป็นสินทรัพย์หมุนเวียนที่มีสภาพคล่องต่ำสุดในการเปลี่ยนเป็นเงินสด อัตราการหมุนของสินค้าเป็นการแสดงถึงจำนวนครั้งที่สินค้าถูกขายออกไปในรอบระยะเวลาบัญชีหนึ่ง ถ้าอัตราการหมุนของสินค้าสูงแสดงถึงสินค้ามีสภาพคล่องดี ขายสินค้าได้ง่าย ซึ่งถ้าอัตราการหมุนสูงขึ้นมา อาจจะก่อให้เกิดสินค้าขาดแคลนได้ แต่ถ้าอัตราการหมุนของสินค้าน้อยครั้งก็แสดงถึงสินค้าขายไม่ค่อยดี เนื่องจาก สินค้าล้าสมัย สินค้าคงเหลือในคลังสินค้ามากเกินไป ทำให้เกิดต้นทุนในการเก็บรักษาเพิ่มขึ้น

$$\begin{aligned} \text{อัตราการหมุนของสินค้า} &= \frac{\text{ต้นทุนขาย}}{\text{สินค้าคงเหลือถัวเฉลี่ย}} \\ &= \frac{\text{ต้นทุนขาย}}{\frac{1}{2} (\text{สินค้าคงเหลือต้นงวด} + \text{สินค้าคงเหลือปลายงวด})} \end{aligned}$$

$$\text{ระยะเวลาที่ใช้ในการขายสินค้าแต่ละครั้ง} = \frac{365 \text{ วัน}}{\text{อัตราการหมุนของสินค้า}}$$

$$\begin{aligned} \text{อัตราการหมุนของสินค้า} &= \frac{981,204}{\frac{1}{2} (272,512 + 266,467)} \\ &= 3.6 \text{ ครั้งต่อปี} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{ระยะเวลาในการขายสินค้า} &= \frac{365}{3.6} \\ &= 101 \text{ วัน} \end{aligned}$$

ในรอบระยะเวลา 1 ปี สามารถขายสินค้าหมุนเวียนได้ 3-4 ครั้งโดยประมาณ ใน 1 รอบหรือ 1 ครั้ง ระยะเวลาในการขายสินค้า 101 วัน ถ้าธุรกิจประเภทเดียวกันใช้เวลา 150 วัน แสดงว่าธุรกิจนี้มีประสิทธิภาพในการบริหารสินค้าคงคลังได้ดี

2.3 อัตราการหมุนของสินทรัพย์ถาวร (Fixed Assets Turnover)

อัตราส่วนนี้เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดประสิทธิภาพของการใช้สินทรัพย์ถาวรว่าการที่ธุรกิจลงทุนในสินทรัพย์ถาวรมันใช้ประโยชน์คุ้มค่าเพียงใด ก่อให้เกิดรายได้เพียงใด ถ้าอัตราส่วนนี้สูงแสดงว่าธุรกิจใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ถาวรไว้ดีกรณีกลับกันถ้าอัตราส่วนนี้ต่ำก็แสดงว่าธุรกิจใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ถาวรไม่คุ้มค่า หรือบริหารสินทรัพย์ถาวรไม่มีประสิทธิภาพ

อัตราส่วนนี้เป็นการเปรียบเทียบระหว่างยอดขายสุทธิหารด้วยสินทรัพย์ถาวร ถ้าสินทรัพย์ถาวรไม่มีการเปลี่ยนแปลงในระหว่างงวดบัญชี ก็จะไม่มีปัญหาโดยนำสินทรัพย์ถาวรปลายงวดมาหาร แต่ถ้าเกิดการเปลี่ยนแปลงในสินทรัพย์ถาวรควรจะนำสินทรัพย์ถาวรถัวเฉลี่ยมาใช้ ผลลัพธ์ที่ได้จะให้ค่าที่มีความหมายมากกว่า อีกกรณีหนึ่งราคาที่บันทึกสินทรัพย์ถาวรเป็นราคาทุนเดิม เมื่อเวลาเปลี่ยนแปลงไปก็ย่อมส่งผลให้ราคาของสินทรัพย์ถาวรเปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะราคาที่ดิน ดังนั้นถ้าผู้วิเคราะห์ใช้มูลค่าเดิมของสินทรัพย์ถาวรก็อาจจะไม่ได้ความชัดเจนนัก

$$\begin{aligned} \text{อัตราการหมุนของสินทรัพย์ถาวร} &= \frac{\text{ยอดขายสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์ถาวร}} \\ \text{ปี 2539} &= \frac{1,178,784}{359,227} \\ &= 3.3 \text{ ครั้งต่อปี} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{ปี 2538} &= \frac{1,209,846}{330.286} \\ &= 3.66 \text{ ครั้งต่อปี} \end{aligned}$$

ถ้าพิจารณาเปรียบเทียบทั้ง 2 ปี แสดงว่าการบริหารสินทรัพย์ถาวรมีประสิทธิภาพน้อยลง หรือใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ถาวรได้ไม่เต็มที่

2.4 อัตราการหมุนของสินทรัพย์ทั้งหมด (Total Assets Turnover)

อัตราส่วนนี้เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์ เช่นเดียวกับอัตราการหมุนของสินทรัพย์ถาวรแตกต่างกันเพียงยอดรวมสินทรัพย์เท่านั้น โดยที่อัตราส่วนนี้จะพิจารณาจากยอดรวมของสินทรัพย์ทั้งหมด

$$\begin{aligned} \text{อัตราการหมุนของสินทรัพย์ทั้งหมด} &= \frac{\text{ยอดขายสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์ทั้งหมดถัวเฉลี่ย}} \\ &= \frac{\text{ยอดขายสุทธิ}}{\frac{1}{2} (\text{สินทรัพย์ทั้งหมดต้นปี} + \text{สินทรัพย์ทั้งหมดปลายปี})} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{ปี 2539} &= \frac{1,178,784}{855,930} \\ &= 1.38 \text{ ครั้งต่อปี} \\ &= 264 \text{ วันต่อ 1 รอบ} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{ปี 2538} &= \frac{1,209,846}{825,844} \\ &= 1.46 \text{ ครั้งต่อปี} \\ &= 250 \text{ วันต่อรอบ} \end{aligned}$$

อัตราส่วนมีแนวโน้มต่ำลงเช่นเดียวกับอัตราหมุนของสินทรัพย์ถาวร แสดงให้เห็นถึงต้นทุนการเสียโอกาสมากขึ้นหรือให้เห็นถึงการบริหารสินทรัพย์ที่ไม่มีประสิทธิภาพ การขายสินทรัพย์หรือทำให้สินทรัพย์ลดลงก็อาจจะทำให้การบริหารสินทรัพย์มีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ทั้งนี้ผู้วิเคราะห์จะต้องคำนึงถึงผลของการวิเคราะห์และปัจจัยอื่นประกอบด้วย

8. อัตราส่วนวิเคราะห์ความสามารถในการก่อหนี้ (Leverage ratios)

การวิเคราะห์ความสามารถในการก่อหนี้ ประกอบด้วย

- 3.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวม (Debt to Total Assets)
- 3.2 อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Debt - Equity ratio)
- 3.3 อัตราส่วนหนี้สินต่อเงินลงทุนรวม (Debt to total capital)
- 3.4 อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (Times Interest Earned)

การวิเคราะห์ความสามารถในการก่อหนี้เป็นการวิเคราะห์ถึงความเสี่ยงภัย และความสามารถของธุรกิจในการจ่ายดอกเบี้ยตลอดอายุการกู้ยืม ถ้าเจ้าของกิจการหรือผู้ถือหุ้นนำเงินมาลงทุนน้อยกว่าเงินทุนจากบุคคลภายนอก หรือเงินทุนส่วนใหญ่ได้มาจากการกู้ยืม เจ้าหนี้ของบริษัทจะมีความเสี่ยงภัยมาก

ถ้าธุรกิจใดมี leverage ratio ต่ำ แสดงถึงความเสี่ยงภัยต่ำ และผลตอบแทนต่อผู้ถือหุ้นก็จะต่ำด้วย ถ้าธุรกิจใดมี leverage ratio สูง แสดงถึงความเสี่ยงภัยสูง แต่ผลตอบแทนต่อผู้ถือหุ้นจะสูงตามด้วย ดังการคำนวณข้างล่างนี้ :-

ทุน	หนี้สิน	ดอกเบี้ย 10 %	กำไรก่อนหักภาษี	ผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ก่อนหักภาษี)
100			20	20 %
80	20	2	18	22.5 %
50	50	5	15	30 %
20	80	8	12	60 %
10	90	9	11	110 %

หนี้สินของธุรกิจมีมากเพียงใดก็ยังมีความเสี่ยงมากเพียงนั้น ภาระของธุรกิจที่ต้องจ่ายดอกเบี้ยและเงินต้น ณ เวลาที่กำหนดเงินสดเป็นจำนวนมากจะต้องนำมาชำระหนี้สิน ธุรกิจไม่อาจจะรับประกันได้อย่างแน่นอนว่า ณ เวลานั้นธุรกิจจะมีเงินสดเพียงพอต่อการชำระ เนื่องด้วยการชำระเงินสดเป็นสิ่งที่แน่นอน แต่การรับเงินสดหรือการจัดหาเงินสดเข้าธุรกิจเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน ธุรกิจจึงเกิดความเสี่ยง ความเสี่ยงจะยิ่งมากขึ้นถ้าจำนวนหนี้สินมีมากขึ้น

ความเสี่ยงจะผูกพันกับหนี้สูญ ถึงกระนั้นก็ตามต้นทุนของหนี้สินก็น้อยกว่าต้นทุนของส่วนของผู้ถือหุ้น การเพิ่มหนี้สินมากขึ้นทำให้ธุรกิจมีเงินทุนในการดำเนินธุรกิจมากขึ้น ก่อให้เกิดผลกำไร ทำให้ราคาหุ้นเพิ่มขึ้น เพิ่มความมั่งมีแก่ผู้ถือหุ้น ธุรกิจจึงจำเป็นต้องรักษาความเสี่ยงและผลกำไรให้สมดุลกัน อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ธุรกิจเอง

3.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวม (Debt to total assets)

เป็นอัตราส่วนที่เปรียบเทียบระหว่างหนี้สินระยะสั้นและหนี้สินระยะยาวกับสินทรัพย์รวม ธุรกิจจัดหาเงินทุนมาลงทุนในสินทรัพย์รวม เงินทุนที่จัดหานี้มาจากการก่อหนี้ระยะสั้นและระยะยาว

ถ้าอัตราส่วนนี้ต่ำ แสดงว่า ธุรกิจมีหนี้สินต่ำ เจ้าหนี้มีความเสี่ยงภัยต่ำ เจ้าหนี้มีโอกาสสูงที่จะได้รับชำระเงินต้นและดอกเบี้ย

ถ้าอัตราส่วนนี้สูง แสดงว่า ธุรกิจมีหนี้สินสูง เจ้าหนี้มีความเสี่ยงภัยสูง โอกาสที่จะได้รับชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ยค่อนข้างลำบาก

$$\begin{aligned} \text{อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวม} &= \frac{\text{หนี้สินรวม}}{\text{สินทรัพย์รวม}} \\ &= \frac{370,738}{886,015} \\ &= 0.42 \end{aligned}$$

หนี้สินของบริษัทมีไม่ถึงครึ่งหนึ่งของสินทรัพย์ เจ้าหนี้ของบริษัทมีความปลอดภัยสูง แต่ผู้ถือหุ้นอาจจะคัดค้านในการก่อหนี้สินเพิ่มขึ้นถ้าหากเจ้าหนี้มีข้อบังคับในการจ่ายเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้น

3.2 อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Debt to Equity ratio)

หนี้สิน หมายถึง ภาระผูกพันที่ธุรกิจจะต้องชำระด้วยสินทรัพย์หรือบริการ ซึ่งในการพิจารณาอัตราส่วนทางการเงินโดยทั่วไปจะหมายถึง

- เงินกู้ระยะยาว
- เงินกู้ระยะยาวและเงินกู้ระยะสั้น (รวมถึงหนี้สินที่มีดอกเบี้ย)
- หนี้สินระยะยาวกับหนี้สินหมุนเวียน

อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น

$$\begin{aligned} &= \frac{\text{หนี้สินรวม}}{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้นหรือส่วนของผู้ถือหุ้น}} \\ 939 &= \frac{370,738}{515,277} \\ &= 0.72 \\ \text{it38} &= \frac{325,074}{500,770} \\ &= 0.65 \end{aligned}$$

หนี้สินรวมของบริษัทมี 72% และ 65% ของส่วนของผู้ถือหุ้นในปี 2539 และ 2538 ซึ่งมีอัตราการก่อหนี้สินเพิ่มขึ้น แต่ก็ยังถือว่าเจ้าหนี้ยังอยู่ในระยะที่ปลอดภัย

3.3 อัตราส่วนหนี้สินต่อเงินลงทุนรวม (Debt to Total capital)

เงินลงทุนรวม (capital) เป็นเงินทุนที่มาจากแหล่งภายในคือผู้ถือหุ้น (Equity) และจากแหล่งภายนอกคือหนี้สิน (Debt)

$$\text{อัตราส่วนหนี้สินต่อเงินลงทุนรวม} = \frac{\text{หนี้สินรวม}}{\text{เงินลงทุนรวม}}$$

$$= \frac{370,738}{886,015}$$

$$= 0.42$$

อัตราส่วนนี้ความหมายก็เป็นเช่นเดียวกับอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม

$$\text{อัตราส่วนหนี้สินต่อเงินลงทุนรวม} = \frac{\text{หนี้สิน (หนี้สินระยะยาว + เงินกู้ระยะสั้น)}}{\text{หนี้สินระยะยาว + เงินกู้ระยะสั้น + ส่วนของผู้ถือหุ้น}}$$

$$\text{ปี 39} = \frac{190,460 + 25,438 + 1,211}{190,460 + 25,438 + 1,211 + 515,277}$$

$$= \frac{217,109}{732,386}$$

$$= 0.30$$

อัตราส่วนนี้เป็นอัตราส่วนที่เน้นหนักหนี้สินที่มีภาระต้องจ่ายดอกเบี้ย ดังนั้นเงินลงทุนรวมจึงหมายรวมเฉพาะหนี้สินที่มีภาระต้องจ่ายดอกเบี้ยกับส่วนของผู้ถือหุ้น อัตราส่วนของบริษัทนี้ค่อนข้างต่ำแสดงให้เห็นถึงความปลอดภัยต่อเจ้าหนี้ค่อนข้างสูง

อัตราส่วนหนี้สินทั้ง 3 อัตราข้างต้น เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างทางการเงินของธุรกิจ อัตราความเสี่ยงของเจ้าหนี้มากหรือน้อย ถ้าอัตราส่วนนี้สูง แสดงให้เห็นถึงความเสี่ยงทางการเงินสูง ถ้าอัตราส่วนนี้ต่ำ แสดงให้เห็นถึงความเสี่ยงทางการเงินต่ำ แต่ในการดำเนินธุรกิจจำเป็นต้องปรับอัตราส่วนนี้ให้เหมาะสมอยู่ตลอดเวลา เพราะอัตราส่วนหนี้สินสูง ความเสี่ยงภัยสูงแต่ก็ให้ผลตอบแทนสูงเช่นกัน

3.4 อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (Times Interest Earned)

อัตราส่วนนี้เป็นการวัดความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย โดยดูจากกำไรสุทธิว่ามีเพียงพอต่อการจ่ายดอกเบี้ยหรือไม่ ถ้าอัตราส่วนนี้สูงแสดงว่าธุรกิจมีความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย เจ้าหนี้มีความปลอดภัยสูง เสี่ยงภัยน้อย

ในการคำนวณใช้กำไรสุทธิก่อนหักภาษีและดอกเบี้ยจ่าย ทั้งนี้เพราะว่าต้องการดูว่าธุรกิจมีความสามารถในการทำกำไรได้เท่าใด โดยไม่นำดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้มาพิจารณาด้วย

$$\begin{aligned}
 \text{อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย} &= \frac{\text{กำไรสุทธิก่อนหักภาษีและดอกเบี้ยจ่าย}}{\text{ดอกเบี้ยจ่าย}} \\
 &= \frac{36,006 + 21,816}{21,816} \\
 &= 2.65 \text{ เท่า}
 \end{aligned}$$

จากอัตราส่วนนี้แสดงว่าบริษัทมีความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย 2.65 เท่าของดอกเบี้ยจ่ายรายปี ซึ่งไม่ถือว่าเป็นอัตราที่สูงเท่าใดนัก แต่ดอกเบี้ยจ่ายนี้บริษัทต้องจ่ายด้วยเงินสด ไม่ใช่จ่ายจากกำไรสุทธิ ดังนั้นจึงต้องพิจารณาอีกว่าบริษัทมีเงินสดเพียงพอต่อการจ่ายดอกเบี้ยหรือไม่ โดยดูได้จากงบกระแสเงินสด หรือพิจารณาอย่างคร่าว ๆ ได้จาก กำไรจากการดำเนินงาน + ค่าเสื่อมราคา

อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (เกณฑ์เงินสด)

$$\begin{aligned} &= \frac{\text{กระแสเงินสดจากการดำเนินงานหลังปรับปรุง}}{\text{ดอกเบี้ยจ่าย}} \\ &= \frac{\text{กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน} + \text{ดอกเบี้ยจ่าย} + \text{ภาษีเงินได้}}{\text{ดอกเบี้ยจ่าย}} \end{aligned}$$

3.5 อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายรายจ่ายทางการเงิน

(Fixed charge Coverage ratio)

รายจ่ายทางการเงิน ซึ่งเป็นรายจ่ายประจำ รวมถึง ดอกเบี้ยจ่าย ค่าเช่าตามสัญญา เงินค้ำชำระคืน ดังนั้นอัตราส่วนนี้ได้พิจารณาการจ่ายทางการเงินซึ่งเป็นรายจ่ายประจำทั้งหมด ซึ่งธุรกิจจำเป็นต้องจ่าย ซึ่งถ้าอัตราส่วนนี้สูงแสดงถึงความสามารถในการจ่ายรายจ่ายทางการเงินสูง เจ้าหนี้มีความปลอดภัยสูง

อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายรายจ่ายทางการเงิน

$$\begin{aligned} &= \frac{\text{กำไรสุทธิก่อนหักภาษีและดอกเบี้ยจ่ายและรายจ่ายประจำ}}{\text{รายจ่ายทางการเงิน}} \\ &= \frac{\text{กำไรจากการดำเนินงาน} + \text{ดอกเบี้ยจ่าย} + \text{ค่าเช่า}}{\text{ดอกเบี้ยจ่าย} + \text{ค่าเช่า}} \end{aligned}$$

4. อัตราส่วนวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไรหรือประสิทธิภาพในการบริหารงาน (Profitability ratios)

วัตถุประสงค์ของการดำเนินธุรกิจก็คือแสวงหาผลกำไรกำไรสุทธิจึงเป็นตัววัดประสิทธิภาพของดำเนินงานของธุรกิจว่ามีประสิทธิภาพหรือไม่ กำไรสุทธิที่มากกว่าย่อมดีกว่า แต่ไม่ได้หมายความว่าจะมีประสิทธิภาพที่ดีกว่า เพราะกำไรสุทธินั้นจะต้องเปรียบเทียบกับสินทรัพย์หรือทุนที่นำมาใช้ในการดำเนินงาน ถ้าใช้สินทรัพย์น้อยแต่มีผลกำไรมาก แสดงว่ามีประสิทธิภาพในการบริหารงาน ถ้าใช้สินทรัพย์มากแต่มีผลกำไรน้อย แสดงว่าไม่มีประสิทธิภาพในการบริหารงานหรือได้ประโยชน์จากสินทรัพย์ได้ไม่เต็มที่

อัตราส่วนวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไรประกอบด้วย

4.1 อัตราผลตอบแทนต่อยอดขาย

4.2 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (Return of Assets)

4.3 อัตราผลตอบแทนต่อเงินลงทุน (Return on Investment)

4.1 อัตราผลตอบแทนต่อยอดขาย

อัตราส่วนนี้เป็นการเปรียบเทียบระหว่างผลกำไรกับยอดขายว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร ซึ่งจะใช้อัตราส่วนนี้ในการประเมินประสิทธิภาพในการบริหารงาน โดยจะสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการควบคุมค่าใช้จ่าย และการทำกำไรจากยอดขาย

$$\begin{aligned}\text{อัตรากำไรขั้นต้นต่อยอดขาย} &= \frac{\text{กำไรขั้นต้น}}{\text{ยอดขายสุทธิ}} \\ &= \frac{197,580}{1,178,784} \\ &= 0.17 \\ &= 17\%\end{aligned}$$

อัตราส่วนนี้เป็นการวัดประสิทธิภาพในการทำกำไรขั้นต้น โดยยังไม่คำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน บริษัทนี้มีผลตอบแทนกำไรขั้นต้น 17% ของยอดขายสุทธิ

$$\begin{aligned}\text{อัตรากำไรสุทธิต่อยอดขาย} &= \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{ยอดขายสุทธิ}} \\ &= \frac{25,204}{1,178,784} \\ &= 0.021 \\ &= 2.1\%\end{aligned}$$

อัตราส่วนนี้เป็นการวัดประสิทธิภาพโดยรวมของธุรกิจว่ามีประสิทธิภาพในการบริหารงานหรือไม่ บริษัทมีผลกำไรสุทธิเพียง 2.1% ของยอดขายสุทธิ ซึ่งถือว่าเป็นอัตราผลกำไรสุทธिक่อนข้งค่า แต่ก็ยังไม่อาจสรุปได้ทันทีจำเป็นจะต้องคำนวณหาอัตราผลตอบแทนจากกำไรสุทธิจากการดำเนินงาน และอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม ซึ่งจะให้ผลลัพธ์ที่ชัดเจนกว่า

อัตรากำไรจากการดำเนินงานต่อยอดขาย

$$= \frac{\text{ยอดขายสุทธิ} - \text{ต้นทุนขาย} - \text{ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน}}{\text{ยอดขายสุทธิ}}$$

$$= \frac{1,178,784 - 981,204 - 128,340 - 24,239}{1,178,784}$$

$$= \frac{45,001}{1,178,784}$$

$$= 0.38$$

$$= 3.8\%$$

อัตราส่วนอัตรากำไรจากการดำเนินงานต่อยอดขาย คำนวณจากผลกำไรสุทธิจากการดำเนินงานหารด้วยยอดขายสุทธิตายการที่ไม่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน (nonoperating items) เช่น ดอกเบี้ยรับ ดอกเบี้ยจ่าย รายได้ค่าสัมปทาน (royalties) กำไรขาดทุนจากการจำหน่ายสินทรัพย์จะไม่นำมารวมคำนวณในกำไรจากการดำเนินงาน ดังนั้นอัตรากำไรจากการดำเนินงานต่อยอดขาย จึงเป็นอัตราที่ใช้วัดประสิทธิภาพในการบริหารงานได้ดีกว่าอัตรากำไรจากการดำเนินงานต่อยอดขาย

อัตรากำไรจากการดำเนินงานมีค่าสูงกว่าอัตรากำไรสุทธิ 1.7% ของยอดขายสุทธิ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานอยู่ค่อนข้างมาก

4.2 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (Return on Assets)

เป็นอัตราส่วนที่สำคัญที่ใช้ประเมินประสิทธิภาพในการบริหารงาน ซึ่งเป็นการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างกำไรกับสินทรัพย์ การที่ธุรกิจมีสินทรัพย์ไว้ก็เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างรายได้ อัตราส่วนนี้จึงใช้เป็นมาตรการในการวัดความสามารถของผู้บริหารในการใช้สินทรัพย์ให้เกิดผลตอบแทนที่น่าพอใจหรือไม่

$$\begin{aligned}\text{อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์} &= \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์รวมถัวเฉลี่ย}} \\ &= \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\frac{1}{2} (\text{สินทรัพย์รวมต้นงวด} + \text{สินทรัพย์รวมปลายงวด})} \\ &= \frac{25,204}{\frac{1}{2} (825,844 + 886,015)} \\ &= 0.029 = 2.9 \%\end{aligned}$$

อัตราส่วนนี้เป็นการใช้กำไรสุทธิหารด้วยสินทรัพย์รวมถัวเฉลี่ยกำไรสุทธิในที่นี้คือกำไรสุทธิหลังจากหักค่าใช้จ่ายอื่น ๆ นอกจากค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานแล้ว เช่น ดอกเบี้ยจ่ายภาษีเงินได้ เป็นต้น ส่วนสินทรัพย์นั้นใช้สินทรัพย์รวมถัวเฉลี่ย เพราะว่าเป็นอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ที่ใช้ในระหว่างรอบเวลาบัญชี

การคำนวณอีกวิธีหนึ่ง

$$\begin{aligned}
\text{อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์} &= \frac{\text{กำไรสุทธิ} + \text{ดอกเบี้ยจ่าย} (1 - \text{อัตราภาษี})}{\text{สินทรัพย์รวมถัวเฉลี่ย}} \\
&= \frac{25,204 + 21,816 (1 - 0.3)}{\frac{1}{2} (825,844 + 886,015)} \\
&= \frac{40,475}{\text{ass.930}} \\
&= 0.047 \quad = 4.7 \%
\end{aligned}$$

อัตราส่วนนี้เป็นการนำกำไรสุทธิก่อนดอกเบี้ยโดยคำนึงถึงผลทางภาษีเงินได้ด้วยการที่นำดอกเบี้ยจ่ายบวกกลับกับกำไรสุทธิเพราะว่าเงินกู้ก็เป็นแหล่งเงินทุนของกิจการเหมือนกัน ซึ่งได้รวมไว้แล้วในสินทรัพย์รวม ดังนั้นเมื่อต้องการวัดอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ จึงต้องใช้กำไรสุทธิหลังหักภาษีและนำดอกเบี้ยจ่ายมาบวกกลับ

4.3 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นสามัญ

(Return on Stockholder's Equity)

อัตราส่วนนี้เป็นอัตราส่วน ที่วัดผลตอบแทนที่มีต่อผู้ถือหุ้นสามัญในราคาตามบัญชี (Book value) เป็นอัตราส่วนที่วัดความสามารถในการทำกำไรของเงินทุนที่ธุรกิจได้มาจากผู้ถือหุ้นสามัญ ผู้ถือหุ้นสามัญต้องการให้อัตรานี้สูง ซึ่งผลตอบแทนที่ผู้ถือหุ้นสามัญจะได้รับก็จะสูงตามไปด้วย

$$\begin{aligned}
\text{อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นสามัญ} \\
= \frac{\text{กำไรสุทธิหลังหักภาษี} - \text{เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิ}}{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้นสามัญถัวเฉลี่ย}}
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
&= \frac{\text{กำไรสุทธิหลังหักภาษี} - \text{เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิ}}{2} \\
&= \frac{25,204 - 4,797}{2} \\
&= \frac{1}{2} (399,770 + 414,277) \\
&= \frac{20,407}{407,024} \\
&= 0.05 = 5\%
\end{aligned}$$

กำไรสุทธิที่ใช้ในการคำนวณเป็นกำไรสุทธิที่เป็นของส่วนของผู้ถือหุ้นสามัญ โดยนำกำไรสุทธิหลังหักภาษีแล้วหักด้วย เงินปันผลที่จะต้องจ่ายให้กับผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิหารด้วยส่วนของผู้ถือหุ้นสามัญตัวเฉลี่ย

จากอัตราส่วนนี้ของบริษัทแสดงให้เห็นว่าอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นสามัญ มีอัตราผลตอบแทน 5% ซึ่งเป็นอัตราผลตอบแทนที่สูงกว่า อัตราผลตอบแทนอื่นทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นอัตรากำไรขั้นต้นต่อยอดขาย อัตรากำไรสุทธิจากยอดขาย อัตรากำไรจากการดำเนินงาน อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม ซึ่งชี้ให้เห็นว่าผู้ถือหุ้นสามัญจะได้รับประโยชน์สูงสุดถึงแม้ว่าอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นสามัญจะค่อนข้างต่ำก็ตาม

การจัดหาแหล่งเงินทุน (Trading on Equity)

ธุรกิจสามารถหาเงินทุนได้จากภายในคือ การออกหุ้นสามัญและจากภายนอกคือ การก่อหนี้สิน การกู้ยืมเงินจากบุคคลภายนอก ดอกเบี้ยจะต้องจ่ายให้แก่เจ้าหนี้บุคคลภายนอก การออกหุ้นบุริมสิทธิจะต้องจ่ายเงินปันผลในอัตราที่คงที่ ผู้บริหารจะต้องบริหารเงินทุนที่ได้มาจากการกู้ยืมและออกหุ้นบุริมสิทธิให้ก่อให้เกิดรายได้ในจำนวนที่มากกว่าดอกเบี้ยหรือเงินปันผลที่จะต้องจ่ายให้แก่เจ้าของเงิน ผลตอบแทนของส่วนของผู้ถือหุ้นสามัญก็จะเพิ่มสูงขึ้น เช่น กู้เงิน 100,000 บาท อัตราดอกเบี้ย 10% นำไปลงทุนได้รายได้ 15%

$$\text{รายได้ } 100,000 \times 15\% = 15,000 \text{ บาท}$$

$$\text{ดอกเบี้ย } 100,000 \times 10\% = 10,000 \text{ บาท}$$

$$\therefore \text{ ส่วนเกินเป็นของผู้ถือหุ้นสามัญ } \underline{5,000} \text{ บาท}$$

ถ้านำไปลงทุนได้รายได้ 8%

$$\text{รายได้ } 100,000 \times 8\% = 8,000 \text{ บาท}$$

$$\text{ดอกเบี้ย } 100,000 \times 10\% = 10,000 \text{ บาท}$$

$$\therefore \text{ ส่วนขาดหักจากผู้ถือหุ้นสามัญ } \underline{2,000} \text{ บาท}$$

เงินทุนจากภายนอกและภายในนำมาลงทุนในสินทรัพย์ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม ก็คือ อัตราผลตอบแทนให้แก่เจ้าหนี้บุคคลภายนอกและอัตราผลตอบแทนให้แก่ผู้ถือหุ้นสามัญ ถ้าผลตอบแทนต่อสินทรัพย์มีมากกว่าดอกเบี้ยจ่ายและเงินปันผลที่ต้องจ่ายให้แก่ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิแล้ว จะทำให้อัตราผลตอบแทนต่อผู้ถือหุ้นสามัญสูงกว่าอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม

ตัวอย่าง งบดุลโดยย่อของ บริษัท ไทยเจริญ จำกัด มีดังนี้ :-

บริษัท ไทยเจริญ จำกัด

งบดุล

วันที่ 31 ธันวาคม 2539

สินทรัพย์

สินทรัพย์รวม 100,000 บาท

หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น

หนี้สินหมุนเวียน	10,000
หนี้สินระยะยาว	
หุ้นกู้ - 10%	40,000
ส่วนของผู้ถือหุ้น	
หุ้นบุริมสิทธิ 6%	10,000
หุ้นสามัญ	30,000
กำไรสะสม	<u>10,000</u>
	<u>100,000</u>

ถ้าอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมเท่ากับ 5% และประกาศจ่ายเงินปันผลหุ้น
บุริมสิทธิ 6%

$$\begin{aligned} \text{อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์} &= \frac{\text{กำไรสุทธิ} + \text{ดอกเบี้ยจ่าย}}{\text{สินทรัพย์รวม}} \\ 5\% &= \frac{\text{กำไรสุทธิ} + \text{ดอกเบี้ยจ่าย}}{100,000} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{กำไรสุทธิ} + \text{ดอกเบี้ยจ่าย} &= 100,000 \times 5\% \\ &= 5,000 \end{aligned}$$

$$\text{กำไรสุทธิและดอกเบี้ยจ่าย} = 5,000$$

$$\text{หัก ดอกเบี้ยจ่าย (40,000 x 10\%)} \quad 4,000$$

$$\text{เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิ (10,000 x 6\%)} \quad \underline{600} \quad 4,600$$

$$\therefore \text{กำไรสุทธิส่วนที่เป็นของผู้ถือหุ้นสามัญ} \quad \underline{400}$$

$$\begin{aligned} \text{อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นสามัญ} &= \frac{\text{กำไรสุทธิส่วนที่เป็นของผู้ถือหุ้นสามัญ}}{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้นสามัญ}} \\ &= \frac{400}{40,000} = 1\% \end{aligned}$$

อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นสามัญเพียง 1% ในขณะที่อัตราผลตอบแทน
ต่อสินทรัพย์รวมเป็น 5% ผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นสามัญน้อยกว่าผลตอบแทนต่อสิน
ทรัพย์ เพราะว่าผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (5%) น้อยกว่า อัตราดอกเบี้ยที่ต้องจ่าย (10%) และ
อัตราเงินปันผลที่ต้องจ่ายให้หุ้นบุริมสิทธิด้วย (6%)

ถ้าสมมติว่าอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์เท่ากับ 12%

$$\text{อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์} = \frac{\text{กำไรสุทธิ} + \text{ดอกเบี้ยจ่าย}}{\text{สินทรัพย์รวม}}$$

$$12\% = \frac{\text{กำไรสุทธิ} + \text{ดอกเบี้ยจ่าย}}{100,000}$$

$$\begin{aligned} \text{กำไรสุทธิ} + \text{ดอกเบี้ยจ่าย} &= 100,000 \times 12\% \\ &= 12,000 \end{aligned}$$

$$\text{กำไรสุทธิและดอกเบี้ยจ่าย} = 12,000 \text{ บาท}$$

$$\text{หัก ดอกเบี้ยจ่าย (40,000 x 10\%)} \quad 4,000$$

$$\text{เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิ (10,000 x 6\%)} \quad 600 \quad \underline{4,600} \text{ บาท}$$

$$\therefore \text{กำไรสุทธิเป็นของผู้ถือหุ้นสามัญ} \quad \underline{7,400} \text{ บาท}$$

$$\begin{aligned} \text{อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นสามัญ} &= \frac{7,400}{40,000} \\ &= 18.5\% \end{aligned}$$

อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นสามัญ 18.5% สูงกว่าอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ 12% เพราะอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (12%) สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยจ่าย (10%) และสูงกว่าอัตราเงินปันผลจ่าย (6%)

แต่อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์นั้น เป็นราคาสินทรัพย์ที่หักค่าเสื่อมราคาสะสม ทำให้ราคาตามบัญชีของสินทรัพย์ลดลง ผลลัพธ์ที่ได้คือ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์เพิ่มขึ้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นสามัญด้วย

กำไรต่อหุ้น (per Share)

ผู้ลงทุนในหุ้นสามัญจะให้ความสนใจในกำไรสุทธิต่อหุ้นสามัญมาก เพราะเป็นตัวเลขที่บ่งบอกถึงผลของการประกอบการของธุรกิจและราคาของหุ้น

$$\begin{aligned}\text{อัตรากำไรสุทธิต่อหุ้น} &= \frac{\text{กำไรสุทธิส่วนของผู้ถือหุ้นสามัญ}}{\text{จำนวนหุ้นสามัญที่ออกจำหน่ายแล้ว}} \\ &= \frac{\text{กำไรสุทธิ} - \text{เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิ}}{\text{จำนวนหุ้นสามัญที่ออกจำหน่ายแล้ว}} \\ &= \frac{20,407,000}{11,800,000} \\ &= 1.73 \text{ บาท}\end{aligned}$$

ผู้ถือหุ้นสามัญจะเป็นคนสุดท้ายที่จะได้รับผลตอบแทนจากกำไร ตัวเลขที่ใช้ในการคำนวณเป็นตัวเลขของกำไรสุทธิหลังจากชำระให้แก่นีบุริมสิทธิแล้ว กำไรสุทธิต่อหุ้นแสดงให้เห็นถึงกำไรที่ผู้ถือหุ้นสามัญได้รับจากการถือหุ้นไว้หนึ่งหุ้น

กำไรสุทธิต่อหุ้นจะนำไปเปรียบเทียบกับบริษัทอื่น ๆ ไม่ได้ เพราะว่า กำไรสุทธิต่อหุ้นของบริษัท ก. 5 บาท กับกำไรสุทธิต่อหุ้นของบริษัท ข. 4 บาท จะบอกว่ากำไรสุทธิต่อหุ้นของบริษัท ก. ดีกว่าบริษัท ข. ไม่ได้ เพราะว่า บริษัท ก สามารถลดจำนวนหุ้นหรือเพิ่มจำนวนหุ้นขึ้นได้ ซึ่งจะทำให้กำไรสุทธิต่อหุ้นเพิ่มขึ้นหรือต่ำลงได้อีกทั้งวิธีการทางการบัญชีที่แตกต่างกัน เช่น การตีราคาสินค้าคงเหลือ การคิดค่าเสื่อมราคา ก็จะเป็นผลต่อกำไรสุทธิต่อหุ้นด้วย

กำไรสุทธิต่อหุ้นตัวเดียวไม่สามารถแสดงให้เห็นถึงผลประกอบการของบริษัทได้ชัดเจนนัก แต่การเพิ่มขึ้นของกำไรสุทธิต่อหุ้นเป็นตัวเลขที่มีความสำคัญมาก บริษัทต่าง ๆ และผู้ลงทุนในหุ้นสามัญจึงให้ความสนใจเป็นพิเศษ เพราะการเพิ่มขึ้นของกำไรสุทธิต่อหุ้นมีอิทธิพลอย่างมากต่อราคาตลาดของหุ้นแต่กำไรสุทธิต่อหุ้นที่ขึ้น ๆ ลง ๆ ก็บ่งบอกถึงความไม่มีเสถียรภาพของกำไรเช่นกัน

4.2 หุ้นสามัญถ่วงเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก

(Weighted Average Number of Common Shares)

กำไรสุทธิเป็นผลของการดำเนินงานที่เกิดขึ้นระหว่างงวด

จำนวนหุ้นสามัญที่ออกจำหน่ายระหว่างงวดมีผลต่อการดำเนินงานระหว่างงวดของบริษัท ดังนั้นกำไรสุทธิที่หารด้วยจำนวนหุ้นสามัญที่ออกจำหน่าย จึงควรถ่วงเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักตามระยะเวลาที่ออกจำหน่ายในระหว่างงวด ยกเว้นว่าในงวดนี้ไม่มีการออกจำหน่ายหุ้นสามัญ

$$\text{กำไรสุทธิต่อหุ้น} = \frac{\text{กำไรสุทธิส่วนของผู้ถือหุ้นสามัญ}}{\text{จำนวนหุ้นสามัญถ่วงเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก}}$$

ตัวอย่าง บริษัท रामการค้า จำกัด มีหุ้นสามัญ ณ วันที่ 1 มกราคม 2539 จำนวน 100,000 หุ้น วันที่ 1 เมษายน 2539 บริษัทออกจำหน่ายหุ้นสามัญอีก 40,000 หุ้น วันที่ 1 ตุลาคม 2539 บริษัทออกจำหน่ายหุ้นสามัญ 10,000 หุ้น

กำไรสุทธิหลังหักภาษี 500,000 บาท ประกาศจ่ายเงินปันผลหุ้นบริษัทธิ 100,000 บาท

วันที่	จำนวนหุ้น	เดือน	จำนวนหุ้น ที่คิดตามเดือน	จำนวนหุ้นถ่วงเฉลี่ย ถ่วงน้ำหนัก
1 ต.ค. 39	100,000	3	300,000	100,000
1 ต.ค. 39	140,000	6	840,000	126,667
31 ต.ค. 39	150,000	3	450,000	132,500
		12	1,590,000	

$$\text{จำนวนหุ้นถ่วงเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก} = \frac{\text{จำนวนหุ้นคิดตามเดือน}}{\text{จำนวนเดือน}}$$

$$= \frac{1,590,400}{12}$$

$$= 132,500 \text{ หุ้น}$$

$$\begin{aligned} \text{กำไรสุทธิต่อหุ้น} &= \frac{500,000 - 100,000}{132,500} \\ &= 3.02 \text{ บาท} \end{aligned}$$

กำไรสุทธิต่อหุ้นลดลงเต็มที่ (Fully diluted earning per share)

เป็นกำไรสุทธิต่อหุ้นขั้นพื้นฐานที่อาจลดลงได้มากที่สุดเกิดขึ้นในกรณีที่บริษัทมีหลักทรัพย์ประเภทให้สิทธิแก่ผู้ถือเปลี่ยนเป็นหุ้นสามัญได้ ซึ่งหลักทรัพย์เหล่านี้จะนำไปรวมเป็นตัวหารในกำไรสุทธิ โดยถือเสมือนหนึ่งเป็นหุ้นที่เทียบเท่าหุ้นสามัญ เช่น หุ้นบุริมสิทธิแปลงสภาพได้ (convertible preferred stock) หุ้นกู้แปลงสภาพได้ (convertible bonds) ใบสำคัญแสดงสิทธิในการซื้อหุ้น (stock purchase rights) ใบแสดงสิทธิ (stock warrants)

$$\text{กำไรต่อหุ้นลดลงเต็มที่} = \frac{\text{กำไรสุทธิหลังหักภาษี} + \text{ดอกเบี้ยหลังหักภาษี}}{\text{จำนวนหุ้นสามัญ} + \text{จำนวนหุ้นเทียบเท่าหุ้นสามัญ}}$$

ตัวอย่าง บริษัทมีกำไรสุทธิหลังหักภาษีและดอกเบี้ยแล้ว 15,000,000 บาท หุ้นสามัญที่ออกจำหน่ายแล้ว 1,200,000 หุ้น หุ้นบุริมสิทธิแปลงสภาพได้ชนิด 8% จำนวน 200,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 100 บาท การแปลงสภาพหุ้นบุริมสิทธิ 1 หุ้น แปลงสภาพเป็นหุ้นสามัญได้ 1 หุ้น และหุ้นกู้ 9% ชนิดแปลงสภาพได้ จำนวน 10,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 1,000 บาท การแปลงสภาพหุ้นกู้ 1 หุ้นต่อหุ้นสามัญ 5 หุ้น

หุ้นบุริมสิทธิแปลงสภาพเป็นหุ้นสามัญได้	200,000	หุ้น
หุ้นกู้แปลงสภาพเป็นหุ้นสามัญได้ (10,000 x 5)	50,000	หุ้น
หุ้นสามัญออกจำหน่าย	1,200,000	หุ้น